

Afsnit 21

Kjøbenhavns

Beskrivelse

Af

Rasmus Nyerup

Professor i Litterærhistorien ved Kjøbenhavns Universitet

Det tre og Tyvende Kapitel

Kjøbenhavnernes Moro.

Anstalter til Livets glade Nydelse, til munter Tidsfordriv, og offentlige Sinder - adspredende Forlystelser er der hos os ingenlunde Overflødighed af; i den Henseende staaer Kjøbenhavn langt tilbage for andre Stæder af samme Rang. Jeg taler blot om Fornøjelser for Middelstandens Mennesker og den ringere Borgerklasse; med Glæderne i de Fornemmeres Cirkler og Hof - festiviterne har der vel her den samme Velskaffenhed som andensteds. Ved det nøjere Bekjendtskab imellem de finere Menneskeclasser i alle cultiverte Lande og ved en lige udbredt Forfinelse ere Fornøjelserne i hine højere Regioner saa ensdannende overalt, at det dermed for det meste har sin i en Hovedstad livagtig som i en anden.

Fabricius har i sine Policeyschriften 2ter Th. S, 262 med Føje erindret, at vi med vort priselige Phlegma vort kolde Stima vor tykke Luft vort borske Blod og vore nærige Spiser vare særdeles vel tjente med allehaande gymnastiske Lege og Forlystelser, og at den sædvanlige Tidsfordriv som man tyer til, Kortenspillet, ikke duer stort. Om Sommeren naar Vejer er godt gaaer det dog nogenlunde an. Da staaer det Enhver frit for uden Omkostning at nyde den friske Luft, Bevægelse, og Tankernes Adspredelse paa offentlige Spadserepladse. - Nogle af sine fordums Spadseregange har Kjøbenhavn mistet, saasom Haverne paa Amalienborg og paa Hallandsaas og i nyere Tider Philosophgangen imellem Vesterport og Langebro. Det som derimod er kommet til isteden derfor, er det smukke Anlæg imellem Østerport og Toldboden. Forresten har vi Volden, Kirsebærgangen under Volden, og Rosenborg - Have, hvorved dog er at mærke, at for at kunne spadsere i Kirsebærgangen maa man købe Nøgler og Tegn af Commandanten; paa Volden døves ens Øren kun alt for ofte af Garnisonens Trommeslager - Lærlinge; og saa vel herfra som fra Rosenborghave, der nu langt fra ikke mere er hvad den har været, forjages den Spadserende, naar visse Vinde drive Røg og Damp fra Kalkbrænderiet didover. I saa Tilfælde er der da intet andet at gjøre for den der vil indaande frisk Luft, end at vandre til Friderichsberghave, kun Skade at den er en halv Mil borte, og at man det halve af Vejen maa

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

enten trættes paa den mest matterende Stensbro uden Skygge, eller, naar man for at undgaae det og tillige slippe den fæle Stank af det raadne Blod hos de mange Slagtere paa Vesterbro, heller vil gaae derud ad den saa kaldte Gamle Kongevej, vandre midt i en af Agende og Ridende dannet Støvsky.

Omm Vinteren i Slud og ondt Vejr er den eneste Spadseregang Buegangene ved det afbrændte Christiansborgslot; og hvor ubeqvemme de nu ere til dette Øjemed skjønnes af Politivennen No. 76 for 1799.

Vi forlade den aabne Himmel, for at see hvilke Glæder der bie paa dem som ville tage Del i Samqvemmen i Husene, og muntre Sindet ved selskabelig Omgang. Ramdohr, som var her 1791, og især holdt sig til de højere Cirkler, seer man af hans Rejse nach Dänemark S. 329 o. følg, fandt Tonen i Omgang her i Byen saa temmelig efter sit Sind. "I Henseende til selskabelige Forbindelser (heder det S. 336) sees her ikke paa Rang eller adelig Fødsel. Den Kreds man vil omgaaes vælge man med Hensyn til Slægtskab, Connexioner, Yndest, Lighed i Stilling eller Tænkemaade, Landsmandskab o. s. v. Man finder derfor meget forskellige Selskaber, Et bestaar for størstedelen af franske Reformerte, et andet af Hoffolk, et tredie af de fremmede Ministre, i et fjerde er Lærde de fleste, i et femte Kjøbmændene og i et sjette kongelig Embedsmænd; alt dog saaledes at de tillige ere blandede med Personer af andre Stænder. Grændselinier imellem Stænderne ere her slet ikke skarp trukne. Jeg har seet Ministre spille Kort med Kunstnere og Ministrenes Damer med en Apothekerkenke. En Kammerherres Kone har stundom en Broder som er Secretair, og en Hofmarskalinde kommer ofte daglig i Huset hos en Præst".

En stor Forandring i den selskabelige Omgang især hos Middelstandens Mennesker og Borgerfolk har efter Wilses lagttagelse i hans Rejser 3die D. S. 205 Klubberne foraarsager. Disse ere sluttede Selskab med bestemte Love og Indretninger som for et vist aarligt Contingent fra hvert Medlem leje sig værelser, anskaffe Lecture og Billard, opføre Concerter, holde Baller og Assembleer, og hvor man, hvilken Aften man gaaer der hen, altid kan være vis paa at træffe Bekjendtere. I de fleste af disse Selskaber er Billard og Korten - spil en Hovedtidsfordriv, og fremmede Rejsende faae lettelig Adgang til de i Klubberne vankende Fornøjelser. De Fordele som udmærke Klubsammenkomsterne for de saa ofte tvang - fulde og kjedsommelige blandede Selskaber, har Hr. Prof. Olsen godt skildret i sin 1791 i Sorø holdte og trykte Tale om Selskabsglæderne i de blandede Selskaber og i Klubber. Om Klubberne heder det S. 10. "Jeg seer i dem en behagelig Fristad for Sjælen, hvor den, efter at have unddraget sig Syslernes Hvirvel og Bekymringernes Aag, tyer hen, som den matte Vandringsmand til et elsket Hvilested, og der ved et frivilligt Valg af de Fornøjelse, den mest ynder, styrker sig i Venskabs og Glædens Skygge, til at fortsætte forestaaende Pligter. Ingen myndig Selskabstyrer raner her dens Frihed; intet unaturligt Galanterie hemmer den i det raske Løb af sine Betragtninger, ingen Eensformighed matler den: ingen tvungen Beskjeftigelse nager den. Her, hvor Enhver kan komme, naar han vil, og gaae, naar han lyster; hvor han hverken er Vert eller Gjest; hvor han selv kan bestemme sin Tid og sine Udgifter; hvor han iblant flere Beskjeftigelser og flere Lege kan vælge sig den behageligste og nyttigste; hvor han er ingen i Vejen, og hindres af ingen; hvor hans Tidsfordriv ikke bliver Aandsfortærelse, hvor hans Medselskab ere hans Medbrødre, og ikke hans Overmænd"

En Del af Kjøbenhavns Klubber leje sig om Sommeren Værelser udenfor en af Stadens 2 siellandske Porte, og træde da som oftest Keglebanen i Billiardens Plads.

De mest bekjendte Klubber i Kjøbenhavn ere følgende:

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

- 1) Det norske litteraire Selskab. Det er stiftet ved Pas 1772, og da det saa kaldte Sneedorfsiske Mandags selskab som nu samler sig hos Justitsraad Schimdt No. 6 i Klareboderne, og som Pontoppidan i 2det Bind af sit Magazin S. 469 anfører blant Hovedstadens Klubber, altid har været indskrænket til et færre Antal Medlemmer, og i andre Henseender ikke har Lighed med Klubber, kan man vel regne det norske Selskab for Byens ældste egentlige Samqvem, der, uden at bære Navnet, havde Klubtendents. Norsk kaldtes Selskabet, fordi de fleste Medlemmer vare Normænd, og litteraire, fordi Præmier jævnlig udsattes for de beste Stykker i Poesie eller Veltalenhed, hvorved det fik Lejlighed til at skjænke Publicum de bekjendte Poesiesamlinger. Selskabet har et Biliothek; dets blomstrende Periode var i Wessels Wibes og Monrads Dage.
- 2) Drejers Klub eller (som den kaldte sig i sine Acter) Selskabet stiftet i November 1775, eller (som den nu heder) Det forenede Selskab, er i chronologisk Orden den anden Klub. Ved dit gode Bibliotheek, og ved daglig Anskaffelse af en stor Mængde periodiske Skrifter og Dagens Blade, har den altid veligeholdt en høj Rang blant slige Selskaber, og den kan ogsaa bramme med, at de fleste af Byens mærkeligste Digtere og andre berømte Videnskabsmænd enten i den ene eller den anden af Clubbens Perioder have været Medlemmer deraf.
- 3) Kongens Klub. Dens Oprindelse er nogle Venners 1776 indgangne Forening om at oprette et Selskab, som først holdt sine Forsamlinger i No 12 paa Østergade. 1728 fik Selskabet Tilladelse at kalde sig Kongens Klub. 1795 associerede den sig med det 1794 stiftede Venneselskab.
- 4) Det Harmosiske Selskab eller Harmonien, stiftet 1777. Det er den brillanteste Klub i Byen. Kostbare Baller og smagfulde Concerter afvexle her om Vinteren hveranden uge. Medlemmernes Antal er henimod et Par Hundrede.
- 5) Enighedsselskabet, stiftet 1781
- 6) Det venskabelige Selskab, oprettet 1783.
- 7) Det borgerlige Selskab, stiftedes 1787.
- 8) Enighedsborgen, stiftet 1791.
- 9) Fabricius's Klub, paa Kjøbmagergade, nedstammer fra Selskabet i Neergaards Kaffehus, der var til før det norske Selskab.
- 10) Det kongl. musikalske Academie - paa Nytorv ligeoverfor Wejsenhusapotheket - svare deri til sit Navn, at her gives fortreffelige Concerter.
- 11) Det forenede musikalske Selskab - i No 36 paa Østergade.
- 12) Euphonien
- 13) Det borgerlige Enighedsselskab - paa Hjørnet af Boldhus - og Admiralgaden.
- 14) Det danske og norske Selskab.
- 15) Den militaire Klub - paa Gjæthuset - har en Bogsamling, men som ikke kan maale sig med Drejers Klubs. - I Førstningen havde dette Selskab en Direction af alle Slags Officerer indtil Lieutenanter inclusive. Det fandt man siden upassende, og de subalterne Officerer udelukke fra Directionen.-

Det er omtrent de vigtigste nuværende Klubber her i Staden. Adskillige have været til, som ere gangne ind igjen, saasom for Ex. den saa kaldte Kronprindsens Klub, den franske, den engelse, den svenske Klub.

Enhver af de her opregnede Klubber har sine specielle Love og Vedtægter, hvoraf de fleste ere trykte. En Grundlov har de alle tilfældedes, der er Cabinetsordren til Politimesteren af 1780, der i den 3die, 4de, og 5te Paragraph byder, som følger:

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

"Vi vil, at Formændene i slige Foramlinger eller Klubs skal være Embedsmænd, saavidt mueligt, i det mindste Mænd af en agtet Alder, et sat Væsen, og bekjendt god Opførsel. Naar dette ikke saa er, ansees Forsamlingen for ulovlig, og maa ikke taales.

Da sadanne Formænd i Henseende til Ungdommens Sæder og Forlystelser ene kan og bør have Vor Tillid, saa vil vi og, at De skal være Gud og Os ansvarlige for den Ungdoms Opførsel som de antage i deres Forsamlinger; forstaae paa Stedet hver de samles, og saa længe Samlingen varer. Formændene skulle da mage det saa, at det hele Selskab forener sig med hinanden om saadanne Artikler, hvorved ikke allene smuk Orden, den værdigste Sømmelighed, og en anstændig Forlystelse kunne fastsættes, men og skadelig Forsømmelse og Tidsspilde for Ungdommen forekommer, og paa det beste mueligt denne slibrige Alder i fornuftige og anseete Folks Selskab, anføres til Sædelighed, Klogskab, Artighed og Sparsommelighed.

Dette forudsat skyder det af sig selv, at Selskabet ende sig med Kl. 11 om Aftenen, at intet lastefuldt taales, som er under Politiets Tiltale, at alle Slags Hazard - Spil aflyses; og kort sagt, at alt hvad som Dyd, Lov og Anstændighed har sat et Brændemærke paa, ikke fordrages. Thi i alt saadant haver Du, naar det imod al Vor Formodning skulle indtræffe, ikke allene alvorligen at gjøre Dit Embede, men og strax efter holdet Forhør at indmelde til Os Selv Alt.

Saaledes er Vores Villie.

Christiansborg. den 10 Maj 1780.

Christian Rex

Owe Høeg Guldberg.

Til Vores Politimester Conferentzraad Fædder".

Skydeselskaberne i Kjøbenhavn veed jeg ikke at indbringe noget andet Sted saa beqvemt som her ved Klubrubriqven, da Skydeøvelserne vist nok ikke hjelpe saa meget til at danne et Corps af Borgere der i Redsfald selv kunde gaae tilvolds mod Fieuden som til at afgive Bidrag til Morskab og Tidsfordriv. De mindre borgelige Skydeselskaber i Sølvgaden og i Linden i Adelgaden, nævner jeg blot, for at kunne være desto udførligere om hint gamle Gilde, som i Ælde overgaaer alle Societeter her er i Byen.

Det heder nu det Kongl. Kjøbenhavnske Skydeselskab og danske Broderskab, og nedstammer fra et i Middelalderen her i Staden oprettet Handelslaug, som til Efterlignelse af et da her værende Drevalticheito Gilde edder Broderschap der dudeschen Kumpagnie tog sig det Navn Hellig - Trefoldigheds - Laug i det danske Compagnie. Dette Selskabs Gildehus laae paa Hjørnet af Compagniestrædet og Brolæggerstræde. - Da Brødrene indførte den i Tydskland brugelige Skik, ved Printsedagstid at skude efter en Fugl for at hedde Fuglekunge og bære en Kjæde om Halsen, gav Anledning til, at Andre udenfor Kjøbmandstanden gik ind i Selskabet, og derved

"Et Kjøbsmands - Broderskab, hvori blev forðum handlet, til Skydeøvelser med Tiden blev forvandlet, som det heder i et af Wiwets Rim

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

1694 fik Selskabet sig en Skydebane udenfor Nørreport, hvor Fuglestang stod, som var brugt til at afrette Falke paa.

I Kong Friderik den femtes Tid blev Bjørns Plads paa Christianshavn i nogen Tid brugt til Skydebane, men siden fik Selskabet den Plads udenfor Vesterport, hvor det nu er, og 1782 lagdes her Grundstenen til den derværende prægtige Bygning, som den 10 Maj 1787 blev indviet med en Tale af Justitsraad Wivet, der er trykt hos Møller & Søn samme Aar.

Selskabet, hvis Historie er at læse dels hos Jonge S. 383 - 94, og i dels i den wiberste nysnævnte Tale, har 1794 gjort nogle ny Vedtægter, som 1795 bleve af Kongen confimerede, og 1796 ere trykte hos Møller & Søn, 40 S. 800. Herom udlader Assessor Bårens sig i sin juridiske Lommebog for 1797 S. 111 saaledes: "Da dette Borderskab efter den nærværende Indretning neppe kan ansees uden som ethvert andet Selskab, eller enhver anden Klub, hvis nærmeste Hensigt er Morskab, og den Betsemmelse, som indeholdes i de 1ste Post af den ældre, konfirmerede konvention, at nemlig Oberpræsidenten i Kjøbenhavn, skulde føre Direction, som Præsides eller Chef, og i hans Fraværelse, den af Magistraten, som i saa Fald fører Præsidium i Raadstuen, til hvilken Ende Dommerne og øvrige Interessenter altid skulde være pligtige, at indhente Præsidis eller Chefens Approbation paa alle deres Forantstaltninger eller Propositioner, - er udeladt af den ny Forening, indseer jeg ikke, hvorfor den nærværende Konvention behøvede Konfirmation af Kongen. En Fritagelse fra Magistratens Overopsyn havde vel været tilstrækkelig. Den burde og vilde man sikkert give dem. Forresten giver Confirmationen Selskabet hverken større Hæder, eller dets Interessenter andre Rettigheder, end den, ethvert andet Selskabs eller Klubs Medlemmer have".

Da saa godt som alle Mennesker i Kjøbenhavn nu omstunder ere Medlemmer af en eller anden Klub, og de fleste Klubber have deres ugentlige eller hver fjortensdags Conderter og Baller, saa finde Familieconcerter og Familieballer kun sjelden Sted, og endnu sjeldere hører man tale om Suscriptionsballer. Ofentlige Conderter gives der af og til enten i Kirkerne eller paa Theatret, enten naar fremmede Virtuoser indfinde sig her for at gjøre deres Talenter frugtbringende, eller naar det kongelige Capelle i nogen anden Anledning lader sig høre.

Vi komme til det som er Kjøbenhavns ypperste Forlystelse - Theatret. Man læser det danske Theaters Historie i Korthed i Thaarups Statistik og udførligere i Schwarz's Lommebog for Skuespilyndere for Aar 1785. - Ingen af Stederne gives Underretning om en vis Andreas Wulffs Forehavende i Kong Friderich den 3des Tid, som vel ikke kom istand, men dog hører med til Forløberne for det under Kong Friderich IV indrettede Skuespil.

Denne Andreas Joachimi fik (efter Cancellieregistranten Sjellandske Register No. 25 i Manuscript) Privilegium paa en Comoedieplads at anrette, saaledes som følger:

"Friderich III gjøre Alle vitterligt, at eftersom Andreas Wulff for Os underdanigst haver ladet andrage, at han tilsinds er, paa sin egen Bekostning en Comoedieplads (ellers Skauborg kaldet) her i Vor Residentsstad Kjøbenhavn at anrette, hvor adskillige Tragedier, Comoedier, og andre saadanne Actioner og Leg, ved dertil beqvemme Personer og tilhørig Instrumenter, kan præsenteres, og for dennem som dertil Lyst haver ageres, med faa Skjel, at hannem beqvem Plads her i Staden, til fornødne Huse og Vaaaninger dertil at bygge maa udvises, og nogen Privilegium eller Frihed derpaa naadigst forundes, eftersom dertil vil udkræves stor Bekostning og Forlag. Da have Vi efter saadan hans underdanigste Anmodning og Begjering

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

naadigst bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at bemeldte Andreas Joachim Wulff maa saadan en Comodieplads (ellers Skauborg kaldet) her i Vores Residentzstad Kjøbenhavn anrette, hvortil fornøden Plads skal udvises, som han uden Betaling arveligen maa nyde, hvorover han hans Hustrue og Arvinger paa tyve næstfølgende Aars Tid fra dette Vort Brevs Dato allene maa have Direction og derover som dennem synes disponere, samt hvis Penge som derved procureres for sig og sine at nye, saa at hannem ingen Indpas af andre Comodianter eller andre hannem forhindrende Actorer eller Ageringer derpaa af nogen skal gjøres her i Vort Land Sjælland i værende tyve Aar, og skal han og hans Folk indtil tyve Personer som han dertil brugende vorder, svare under Vores Hofret, og nyde de Exemptioner som andre Vores Hoftjenere nyde. Dog skal han derimod tiltænkt være, saadanne Comodier og andet i Verk at stille, som ikke gement er, eller af nogen ordinair Comoedianter er bleven seet, saa fremt han denne Vores Benaadning agter at nyde, og derforuden skal han udgive, hver Uge en Guldkrone eller nitten Mark danske til en Tydsk Kirkes Opbyggelse paa Christianshavn, af hvis som ved bemeldte Skauborg procureris. Forbyndes ec.

Kjøbenhavn d. 12 Decbr. 1662"

Aaret derpaa den 19 August 1663 fik Wulff virkelig Skjøde paa en Plads til er Comodiantus. Det var et Stykke Jord og Grund, som Tøjmaster Peter Kalthof havde brugt til en Haugeplads, "liggendes paa Slotspladsen, strækkende sig fra Øster i Vester langs den ved Slotsgraven 50 Allen lang, paa den vestre Side imod Gaden 20 Allen lang, den nordre Side ud med Slotspladsen hen i Øster 50 Allen, og den østre Side 20 Allen".

Den ældste danske nationale Skuespiltrup er, som sagt, fra Friderich IVdes Tid. Den aabnede den danske Skueplads første Gang 1722 i Grønnegade. - Ildebranden 1728 og den derpss følgende Christian den 6tes Regjering gjorde Ende paa Skuespillene, som nu laae i Dvale, indtil Kong Friderich V under d. 20 Dec. 1747 forundte de danske Acteurer et nyt Privilegium og skjænkede Pladsen ved Holmens Canal for Enden af Gjiethuset til derpaa at opbygge et Skuespilhus.

1748 bygges der det Comoediehus, som endnu staaer der, og som er at see i Kobber i Hafnia Hodierna på Tav 70 og 71.

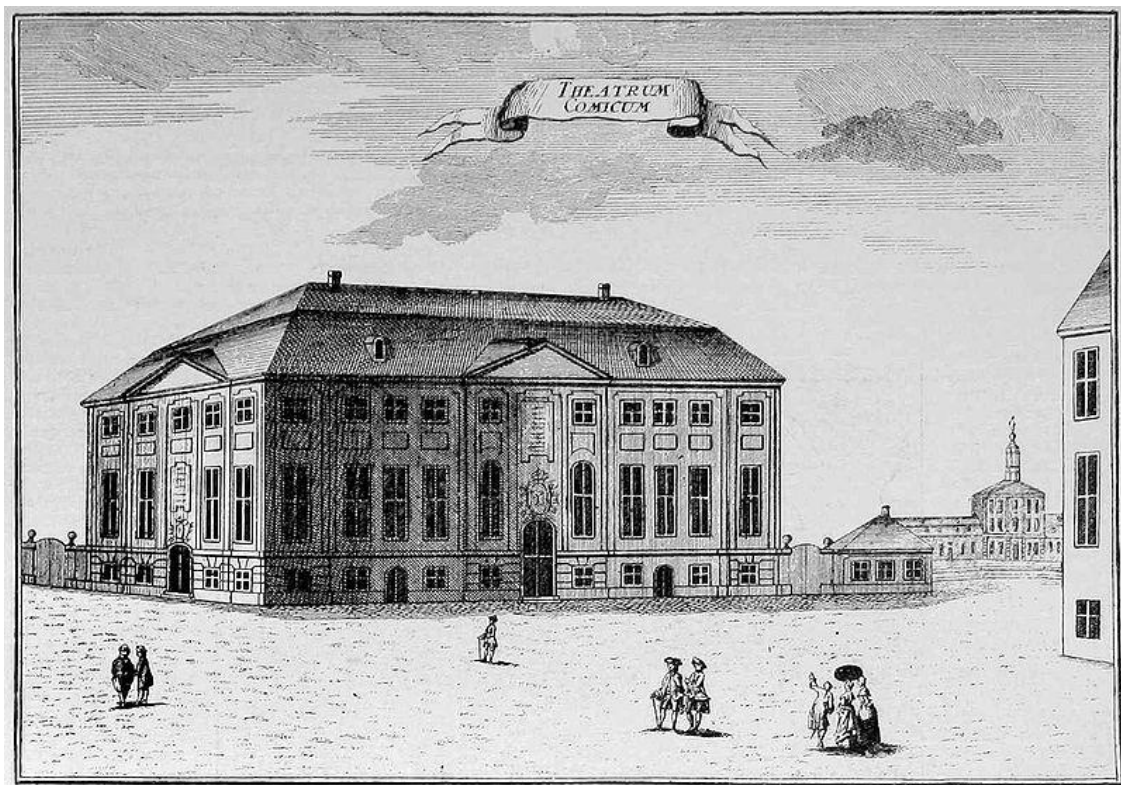
Paa Sidefacaden blev sat en dansk Incription, som endnu er at læse, saaledes: Landsmand, og hvo Du er, naar Du i vores Skuespil, som i et Spejl, betragter Verdens Vandel, den onde og den gode; beleer Menneskets Skrøbelighed Daarlighed og Udyd, da lær derved at kjende Din egen, at rette den, forandre og forbedre Dig fra det Uanstædige til det Anstændige, fra det Onde til det Gode, fra Udyd til Dyd. Tak den stormægtiste allernaadigste og viseste Enevoldsherre og Konge Friderich den Femte K. t. D. o. N. d. D. o. G. H. t. Sl. H. St. o. D. G. t. O. o. D, som skjænkede Pladsen, lod Huset bygge til sine Undersatters Nytte og hver Mands Forlystelse, lagde dertil mange naadige Friheder. Lod Skuepladsen aabne den 18 Dec. 1748.

I Aaret 1774 blev Skuespilhuset af vor store Architect Harsdorff udvidet og forskjønnnet, og da blev en latinsk Indskrift, som 1748 var bleven sat over Ingangsdøren, borttaget. Istedetfor den læser man nu følgende Ord:

"Opbyggt 1748 af Christian den syvende,
Udvidet 1774 af Christian den syvende,
begge Danmarks og Norges Konger og Velgjørere".

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Efter det i den Thaarupske indførte Lønning og Bekostnings - Reglement kostede Skuespilvæsenet i Thateraaret fra 1 Maj 1789 til sidste April 1790 i alt 699,949 Rdlr. Indtægten af de opførte Skuespil i bemeldte Tidsrum beløb sig til 35,753 Rdlr. Hvoraf sees, at den kongelige Kasse maa aarlig tilskyde en anselig Summa til Skuepladsens Vedligeholdelse.

Skuespilhuset 1748

1798 fik Theatret en ny Direction bestaaende af 1) Generalmajor Waltersdorff som første Directør, 2) (forhenværende Theaterdirector) Thaarup, 3) Professor Kjerulf, og 4) Prof. Baggesen. Denne Theaterdirection fik sammegang en i Collegialtidenden for 1798 No. 39 og 40 aftrykt kongelig Instrux, hvoraf følgende Punkter især kunne interessere Publicum:

2) De 3 sidstnævnte Direktører, nemlig Thaarup, Kjerulf og Baggesen, have Administrationen af Theatrets Bestyrelse, eller det Exekutive deraf, fra hvilket den første Direktør er aldeles fritagen. De afvexle hermed indbyrdes (efter deres Ancienitet) maanedligt, saaledes: at en af dem, i den Tid, stedse udfører alt det, som vedkommer Administrationen.

4) Til Administrationen henhører Udførelsen af alle de Beslutninger, som ere tagne af hele Direktionen, og den daglige Opsyn over Alt, saavel Theatrets Oekonomi, som dets Politi vedkommende; der paaligger derfor den administrerende Dorektor, at være nærværende ved Prøverne og Udførelsen af alle Stykker, at paasee Paaklædningen og Kostymens lagttagelse saavel ved Skuespillet, som ved Balletten, og at bestemme de Dekorationer, som herved skulle bruges.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

5) Den første Direktør, Generalmajor Waltersdorff, paaligger det at have et almindeligt Opsyn med Theatrets Bestyrelse i alle dens Dele; at antage de mindre Betjente; at paasee Orden i Almindelighed, og i Særdeleshed Overholdelsen af de i denne Instruktion fastsatte Bestemmelser, Theater - Bestyrelsen vedkommende, samt at sørge for, at Administrationen føres ved de tre med hverandre afvekslende Direktører fuldkomment eensformigen, og efter den af hele Direktionen vedtagne Orden; paa Grund af hvilket den første Direktør fritages for den daglige Bestyrelse og den Detail, som dermed er forbunden.

8) Etvert nyt Stykke, som indsendes til Opførelse paa Skuepladsen, skal, førend det kan antages, bedømmes, og dertil erklæres værdigt ved de 3 administrerende Direktører, som Censorer.

14) Theatrets første Direktør har det specielle Opsyn over Danske og Synge - Skolerne, saa at Lærerne ved ham erholde de fornødne Ordre og Instruktioner.

15) Uagtet det kongelige Kapeller er forbundet til at forrette den ved Theatret forefaldende Tjeneste, staaer det dog paa ingen Maade under Theater - Direktionen, siden det har sin egen Chef. Skulde derfor noget forefalde med Kapellet eller enklet Medlem deraf, som Theater - Direktionen eller en af de administrerende Direktører troede at kunne være misfornøjede med, da har Theater - Direktionen at indberette det til den Kongelige Kapel - Chef, som foranstalter det Fornødne derover. Kapel - Chefen kan, naar han vil, bivaane alle Syngeprøver og Forestillinger, ved hvilke Kapellet eller enkelte Medlemmer deraf bruges.

16) Naar Theater - Direktionen har et eller andet Stykke, til hvilket den ønsker Kapelmester Kuntzens Komposition, da sender Direktionen Stykket, med Anmodning derom, til Kapel - Chefen, som meddeler Kapelmesteren den fornødne Ordre i denne Henseende.

17) Theater - Direktionen modtager Hs. Majestæts Befaling, de Koncerter angaaende, som skulle opføres paa et af de kongelige Slotte, Palæer eller Kirker, forsaavidt Nogen af Theater - Personalet derved skal bruges, igjennem den kongelige Hofmarskal; ligeledes, naar Comoediehuset skal overlades til Balparé, eller naar Hs. Majestær har tilladt nogen fremmed Musikus at give Koncert paa Comoediehuset, eller andet lignende".

Foruden de ovennævnte Theaterdirectører er Theatrets Personale:

a) Skuespillere.

Schwarz, Elsberg, Ahrends, Rosing, Gjelstrup. Saabye, Frydendak, Knudsen, Ibsen, Lindgren, Due, Clausen, Qvist, Heger, Foresom, Rongsted, Kruse, Heinsvig, Jean, O'donnel, Møller, Eegholm.

b) Skuespillerinder.

Jomfr. Astrup, Mad. Rosing, Jomfr. Winther, Mad. Frydendal, Mad. Clausen, Mad. Dahlen, Mad. Heger, Jomfr. Smidt, Jomfr. Suhm, Jomfr. Bech, Mad. Martin, Mad. Foersom, Jomfr. Guldberg, Mad. Poulsen, Jomfr. Rick.

c) Solodandsere.

Bournoville, Poulsen, Dahlen, Weile.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

d) Dandserinder.

Mad. Bjørn, Jomfr. Birouske, Mad. Schall, Jomf. Rich.

Hertil kommer en hel Del Figuranter, Figurantinder, Dandseelever, og Dandse - skolarer.

e) Andre Betjente ved Theatret.

F. C. Printzlew, Secretair Bogholder og Casserer. Livmedicus Guldbrand, Theater medicus.

Skuespiller Clausen, Regisseur.

Galeotti, Balletmester.

F. Schwarz og M. Rosing, Instruktører.

Potenza og D. Zinck, Syngemestere.

Thoroup, Oversætter.

Nielsen, Makinester.

Bruun, Teatermaler.

Bassøe, Garderobeforvarer.

Krohn, Casserer.

Lund, Overcontrolleur.

Der opføres Skuespil fra Septb. til Maj 4 Gange om Ugen, nemlig Mandag - Tirsdag - Torsdag og Fredag - Aftener, og er Hans Majestæt Kongen sædvanligvis selv tilstede de 3 sidstnævnte Dage.

Private dramatiske Selskaber er der nu ikke saa mange af som for en halv Snes Aar siden. Det berømteste er nu det tydske eller holstenske i Kammerherre Reedz Thots Gaard paa Kongensnytorv, som er stiftet 1792.

Paa to danske Privattheatre (det ene i Skindergaden No. 78 - 79), og det andet i Avlsgaarden i Landemærket, hvoraf hindt er henimod 30 Aar gammelt) blive Fruentimmerrollerne altid udførte af Mandspersoner.

End videre morer man sig i Kjøbenhavn paa adskillige andre Maaader foruden de som alt ere opregnede. Saaledes morer le beau monde sig om Vinteren ved Kaneturer til et eller andet Tractersted uden Porte, og Stadens Ungdom ved Skjøteløben paa Peblingsøen. Om Sommeren søger Haandverks- og Kjelder manden og unge Burscher til Vertshusene paa Vester - Nørre Øster - Bro eller paa Friderichsberg. Om Søndagen naar Vejert følger vrimler det Sommeren igjennem paa disse Steder med pyntede Mandfolk og Fruentimmer, som ved Keglespil, Musik, og Dands nyde Livet med en Fryd og Gammen, som Menneskene i de højere Regioner intet Begreb kunde gjøre sig om.

Endskjønt de lavere Stænders Glæder, som sagt, vare hele Sommeren, er der dog en vis Tid, da de, og med dem ogsaa paastaae at besidde finere Smag, mere end sædvanlig overgive sig til Glædens Rus. Det er den saa kladte Dyrehavstid fra St. Hans - Dag til Marie - Besørgelses - dag. Dyrehven ligge ne halvanden Mil norden for Byen, og er paa den benævnte Tid forsynet med alskens Forfriskningstelte, item med Liniedandsere, Marionetspillere, ombres chinoises, fremmede Dyr, Liredrejere, Harpespillere, Keglebane, og endelig i senere Aaringer ogsaa med en Gyng, hvilket sidste er en russisk Almueforlystelse, som findes savel beskrevet som forestillet i Kobber i Storchs Gemälde von Petersburg 2ter Theil S. 277.

Kjøbenhavns Beskrivelse udgivet Aar 1800

Dyrehaven